

12.6.2017

Eduskunnan sivistysvaliokunta
SiV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausuntopyyntö 29.5.2017: HE 15/2017 vp

VALTERI-KOULUN/OPPIMIS- JA OHJAUSKESKUS VALTERIN ASiantuntijalausunto

Asia HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Valteri-koulun erityinen asiantuntijuus liittyy autismin kirjoon, neuropsykiatrisiin häiriöihin, kieleen ja kommunikointiin, kuulemiseen, näkemiseen, liikkumiseen ja motoriikkaan, neurologisiin tai muihin pitkäaikaissairauksiin sekä monitarpeisuuteen (liite 1.).

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin toimintaa on viimeisen kymmenen vuoden ajan systemaattisesti kehitetty tukemaan lähikoulua. Vuodesta 2015 alkaen opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä valtion erityisoppilaitosryhmittymä yhdistettiin yhdeksi valtakunnalliseksi oppilaitokseksi, Valteri-kouluksi, jonka erityinen tehtävä on lähikoulutoiminnan tukeminen erityisen osaamisensa perusteella (PoL 39 §).

Oppimisen ja kuntoutumisen integroiminen toisiinsa on uraa uurtavaa kehittämistyötä, jonka haaste on erityisesti palveluiden maksullisuudessa ja maksuperusteiden liittymisessä sekä opetukseen että sitä tukevaan kuntoutukseen-, avustukseen ja hoitoon.

Suomenkielisten palveluiden lisäksi palveluita tarjotaan viittomakielellä ja ruotsin kielellä. Toimintaa leimaa satavuotinen jatkuvasti kehittyvä aivan erityinen valtakunnallinen osaaminen. Kohderyhmien koko vuositasolla: koulussa opiskelevat yhteensä noin 350 oppilasta sekä ohjauspalvelutoiminnan yli 1000 lähikoulujen oppilasta.

Valteri-koulu antaa laajamittaista oppimisen ja koulukäynnin tukea sekä konsultaatiota valtakunnallisesti eri opetuksen järjestäjille. Yhdessä verkostomaisesti toimien kuntien opetustoimi, sairaalakoulut, laitospoulut ja koulukodit sekä Valteri-koulu muodostavat laadukkaan ja palvelukykyisen opetuksen ja koulunkäynnin tuen verkoston kaikille Suomessa asuville peruskoulun oppilaille. Verkoston edelleen kehittämisen tulee olla osa tulevaisuuden vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten tasa-arvoisen kohtelun ja hyvinvoinnin edistämistä, eikä sen toimivia palveluja, asiakassuhteita ja yhteistyöverkostoja saa lainsäädännöllä vaarantaa.

Valteri-koulu esittää lausuntonaan seuraavaa:

Valteri-koulun asema sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhdyspinnassa

Valteri-koulun oppilaiden ja heidän huoltajiensa oikeus yhdenvertaisiin, riittäviin, laadukkaisiin ja turvallisiin palveluihin perustuu monialaiseen lainsäädäntöön. Valterin toiminnan kannalta on keskeistä, että viranomaisen ja palvelun tuottajien välinen yhteistyö on sujuvaa koko prosessin läpi. Valteri-koulun tarjoamat palvelut ovat kohdentuneet monia eri palveluita ja erityisasiantuntemusta tarvitseville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen. Palvelut on mahdollisimman pitkälti integroitu koulukäynnin yhteyteen. Näin on voitu parhaiten tukea vammaisia ja pitkäaikaissairaita lapsia ja nuoria, heidän perheitään sekä heidän kanssaan työskenteleviä ammattihenkilöitä. Sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamista koskevan lakiesityksen 2 §:n 3 momentissa mainitaan, että lakia ei sovelleta valtion ylläpitämiin palveluyksiköihin, eikä sitä sovelleta esityksen mukaan myöskään valtion koulukoteihin. Myös Valteri-koulu on tässä laissa mainittava sellaiseksi valtion ylläpitämäksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköksi, joka ei kuulu ehdotetun lain soveltamisalaan.

Valteri-koulun tavoitteena on mallintaa toimintakulttuuria, jossa asiakas saa oppimisen ja sitä tukevan kuntoutumisen palvelut samasta paikasta. Valteri-koulun uudessa opetussuunnitelmassa yhdistyvät edistyksellisellä tavalla kuntoutumisen ja oppimisen tavoitteet. Tässä toimintakulttuurissa toteutuu myös sote-uudistustyön yksi merkittävä tavoite asiakkaan näkökulmasta: eheä koulupäivä ja ehjä arki, jossa kaikki toimivat yhdessä tietoisena sekä koulunkäyntiä että kuntoutumista koskevista tavoitteista. Tämän ajattelun vieminen vähitellen lähikouluun inklusion hengessä on yksi Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin tärkeistä tehtävistä.

Palvelujen tuottaminen on perustunut Valteri-koulun järjestämispäätöksessä määriteltyihin tehtäviin (liite 2) ja pidempiaikaisiin sopimuksiin tai asiakaskohtaisiin maksusitoumuksiin, joista sovitaan koulutoimen lisäksi terveydenhuollon toimipisteiden kuten erikoissairaanhoidon tai terveyskeskusten kanssa. Tämä on toteutunut joustavalla yhteistyöllä ja neuvotteluilla. Valteri-koululla on sosiaali- ja terveyspalvelun tuottamiseen toiminnan edellyttämä henkilöstö, jolla on laaja ja monipuolinen koulutus sekä täydennyskoulutuksen ja työkokemuksen kautta hankittu erityisosaaminen. Kuudessa eri toimipisteessä on yhteensä lähes sata terveydenhuollon ja kuntoutuksen osaajaa.

Oppilashuollon sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon järjestäminen

Valteri-koulu vastaa tällä hetkellä Valterin eri toimipisteissä koulua käyvien oppilaiden oppilashuollosta sekä osassa toimipisteitä myös kouluterveydenhuollon palveluista. Valteri-koulun oppilaiden oppilashuollon palvelut on tällä hetkellä integroitu asiakaskeskeisesti lasten ja nuorten tarpeiden mukaan palvelukokonaisuuksia yhteen sovittaen. Ne tuotetaan laadukkaasti ja tarkoituksenmukaisesti lähellä lasta ja nuorta sekä hänen perhettään siten, että palveluista on muodostunut sujuva kokonaisuus. Tämä tulee säilyttää myös tulevaisuudessa (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta, 10 § 2 mom).

Nuorten osallisuus kuntatasolla ja maakuntatasolla

Valteri-koulussa nuorten osallisuuteen kiinnitetään paljon huomiota. Kokemustarinat oppijan elämänpolusta/koulupolusta eri vaiheineen tuovat vertaisten kokemusten kautta nuoret mukaan uusien toimintamallien kehittämiseen. Tarinoiden keräämistä ja niiden hyödyntämistä Valterin verkostoja

hyväksikäyttäen yhteistyössä laadullisen tutkimuksen asiantuntijoiden kanssa tulee voida viedä entistä ketterämmin eteenpäin ja saada näin tehostetun ja erityisen tuen piirissä olleiden nuorten ääni entistä paremmin kuuluviin.

Lausunnon keskeinen sisältö ja muutosehdotukset

Sosiaali- ja terveystalvaeluiden tuottamista koskevan lakiesityksen 2 § 3 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi todeta myös Valteri-koulu, kuten koulukodit on todettu. Jatkuvia vaativia kuntoutustoimia ja moniammatillista tukea tarvitsevien lasten ja nuorten palvelukokonaisuus tulee kytkeä viiden yhteistoiminta-alueen kautta Valteri-koulun inklusiivista koulua tukevan moniammatilliseen toimintamalliin.

- 1. Valteri-koulun tulee olla kiinteä osa maakunnallisia osaamis- ja tukikeskuksia.**
Oppilaat käyvät koulua Valteri-koulussa tai saavat Valterin ohjauspalveluiden kautta tukea koulunkäyntiinsä omassa koulussaan (PoL 39§). Näin ollen tukea tarvitsevat oppilaat ovat sekä sivistystoimen että sosiaali- ja terveystoimen asiakkaita, joiden koulunkäynnin kokonaisuutta ohjataan ja tuetaan Valterista; Valteri on palvelun tuottaja. Päätöksenteon säilyessä erityissairaanhoidon piiriin kuuluvien oppilaiden osalta esimerkiksi **viidellä yhteistoiminta-alueella**, taataan laadukas ja yksilöllinen tuki näille erityisille tuen tarvitsijoille. Oppijan kannalta malli, jossa oppiminen ja kuntoutuminen integroituvat toisiaan tukemaan, on malli, jota maakuntaudistus isommassa kuvassa tavoittelee kaikissa palveluissaan ns. yhden luukun palvelumallina.
- 2. Vuonna 2017 voimaan tulleeseen lakiin (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta, 10 § 2 mom) puuttuminen heikentäisi merkittävästi nykyisten vaikeasti vammaisten oppilaiden psykologi- ja kuraattoripalveluiden saatavuutta sekä kuntoutuspalveluja.**
Vaikeimmin vammaisten opetusta järjestävässä Valteri-koulussa oppilashuollollisia psykologi- ja kuraattoripalveluja ei voida erottaa koulun muusta opetuksen tuesta ja kuntoutuksesta erilliseksi palveluksi, jonka toteuttaisivat kunnalliset koulupsykologit ja -kuraattorit.
- 3. Valterin ruotsinkieliset palvelut ohjautuvat Valteri Skillan (aikaisemmin Svenska skolan för synskadade) kautta** ja jatkossa Valteri Skillalla on edellytyksiä ottaa yhä suurempi vastuu tehostettua ja erityistä tarvitsevien ruotsinkielisten oppilaiden tukemisesta lähikoulussa.

Valteri-koulu antaa laajamittaista oppimisen ja koulukäynnin tukea sekä konsultaatiota alueensa kunnille ja muille opetuksen järjestäjille. Valterin palveluja tulee edelleen kehittää, eikä sen toimivia palveluja, asiakassuhteita ja yhteistyöverkostoja saa lainsäädännöllä vaarantaa. Valterin toimintamallia ja kokemuksia voidaan hyödyntää yleisemmin palveluverkoston kehittämisessä.

Valteri-koulu/Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri



Anne Vierelä, johtava rehtori

LIITTEET

tiivis PowerPoint –esitys Valteri-koulun toiminnasta (liite 1)
päätös opetuksen järjestämisestä (liite 2)